

УДК 336.01:658.5

DOI: 10.32342/2074-5354-2020-1-52-7

В.М. ВАРЕНИК,
кандидат економічних наук, доцент
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

Г.Ю. НИКОЛАЙЧЕВА,
магістрантка Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ФІНАНСОВИХ ПЛАНІВ ПІДПРИЄМСТВА: АЛГОРИТМ ТА МЕТОДИКА

Обґрунтовано необхідність проведення оцінки фінансових планів підприємства. Складання фінансового плану є важливим елементом стабільного фінансового розвитку підприємства. Саме наявність системи фінансового планування та її ефективне функціонування відображає якість фінансових планів. Висока якість фінансового плану перетворює його на дійовий інструмент управління фінансами підприємства. В іншому випадку цей план буде формальним документом, витрати на складання якого будуть невиправданими.

При складанні фінансових планів підприємству необхідно дотримуватися низки принципів, серед яких можна назвати такі: ефективність, результативність, збалансованість, інформативність, цілісність, наукова обґрунтованість.

Розглянуто основні параметри збалансованості фінансової діяльності підприємства, а саме: структури активів та капіталу, рівня доходності активів та витрат із залучення капіталу, грошових потоків, рівня доходності активів та рівня їх фінансових ризиків. До кожного параметра збалансованості фінансової діяльності підприємства подано показники збалансованості, основними з яких є: коефіцієнт поточної ліквідності, фінансової автономії, економічна рентабельність активів та середньозважена вартість капіталу, чистий грошовий потік, доходність активів та рівень ризику.

Подано алгоритм оцінювання якості фінансового плану для підприємства, що дозволяє зробити висновок стосовно системи фінансового планування за допомогою узагальнюючого показника. Результатом цього процесу стане або затверджена методика, або більш глибокий аналіз недоліків системи планування. Якість фінансового плану може бути або відмінною, або ні. Залежно від отриманого результату робиться висновок. Якщо якість відмінна, затверджується план та методика. Якщо ні, проводиться оцінка проблем та причин за допомогою діаграми Парето, виявляються «характерні фактори», що спричиняють «втрату якості» за допомогою діаграми К. Ісікави, вдосконалюється система фінансового планування.

У статті розглянуто формулу розрахунку оцінки узагальнюючого показника якості фінансового плану підприємства. Показник якості фінансового плану залежить від трьох показників: кількості балів за j -м критерієм якості фінансового плану, коефіцієнта значущості j -го критерію якості фінансового плану та коефіцієнта значущості i -ї складової якості фінансового плану.

Наведено шкалу оцінювання рівня якості фінансового плану підприємства. Запропоновано використовувати найпростішу бальну оцінку, тому оптимальна амплітуда бальних оцінок окремих параметрів якості фінансового плану становитиме 10 балів. Рівень якості фінансового плану пропонується оцінювати як відмінний, задовільний або незадовільний.

Ключові слова: фінансовий план, оцінка, якість, бальна оцінка, якість фінансового плану.

Обоснована необхідність проведення оцінки фінансових планів підприємства. Рассмотрены основные параметры сбалансированности финансовой деятельности предприятия. По каждому параметру сбалансированности финансовой деятельности предприятия представлены показатели, характеризующие его. Разработан алгоритм оценки качества финансового плана для предприятия. Представлена формула для расчета оценки обобщающего показателя качества финансового плана предприятия. Предложена шкала оценивания уровня качества финансового плана предприятия.

Ключевые слова: *финансовый план, оценка, качество, бальная оценка, качество финансового плана.*

Постановка проблеми. Складання фінансового плану є важливим елементом стабільного фінансового розвитку підприємства. Саме наявність системи фінансового планування та її ефективне функціонування відображає якість фінансових планів. Висока якість фінансового плану перетворює його на дійовий інструмент управління фінансами підприємства. В іншому випадку цей план буде формальним документом, витрати на складання якого будуть невиправданими.

Важливим аспектом у цьому питанні є виділення результатуючих показників, які будуть головними при оцінці якості фінансового планування. Такими показниками на підприємстві можуть бути: фінансовий результат та витрати на організацію процесу планування. Отже, оцінити ефект від фінансового плану підприємство може шляхом співвідношення чистого прибутку з витратами на фінансове планування.

Враховуючи вищевикладене, вирішення потребує проблема визначення параметрів оцінки якості фінансових планів підприємства та розробка алгоритму для оцінювання якості фінансового плану на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання оцінки якості фінансових планів підприємства дедалі частіше привертають увагу як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. О.Ю. Нестор [1] приділяє увагу питанням стратегічного фінансового планування у діяльності суб'єктів господарювання України, надає рекомендації щодо оптимізації процесу стратегічного фінансового планування вітчизняних суб'єктів господарювання та формує економіметричну модель стратегічного фінансового планування суб'єктів господарю-

вання в умовах мінливого конкурентного середовища. Чеські науковці Я. Лойда і Й. Краловіч [2] пропонують використовувати коефіцієнти оцінки фінансового стану, модель Альтмана, методологію оцінки за цілями, економічні нормативи та показник економічно доданої вартості для оцінки якості фінансових планів. Г.В. Ситник [3] приділяє увагу методологічним засадам оцінки якості фінансового плану підприємства, обґрунтовує складові та критерії якості фінансового плану, методи їх оцінювання. В.Г. Маргасова, А.В. Роговий [4] розглядають можливі підходи до аналізу ефективності фінансового планування акціонерного товариства в сучасних умовах господарювання, пропонують методик, що базується на використанні форм річної фінансової звітності та дозволяє охарактеризувати стан фінансового планування через оцінку кінцевих результатів фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства. Критеріями оцінки є відповідність стану окремих напрямів фінансової політики обраній стратегії розвитку в ринкових умовах. О.О. Кравченко [5] досліджує питання фінансового планування на основі сценарних прогнозів на залізничному транспорті, в якому розробляє довгострокові фінансові плани на основі сценарних прогнозів, пропонує використовувати моніторинг як ключовий елемент системи фінансового планування на залізничному транспорті.

Але аналіз спеціалізованої літератури показав, що окремі аспекти фінансового планування потребують додаткового детального вивчення і надання рекомендацій щодо удосконалення цього процесу.

Метою статті є розробка методики оцінки якості фінансового плану підпри-

ємства та алгоритму дій з її запровадження на підприємстві на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. При складанні фінансових планів підприємству необхідно дотримуватися низки принципів, серед яких можна назвати такі: ефективність, результативність, збалансованість, інформативність, цілісність, наукова обґрунтованість.

Принцип збалансованості фінансового плану передбачає оцінку за різними параметрами, а саме: збалансованість цілей та завдань (дослідження планів різних підрозділів та різних видів планів), фінансових інтересів різних користувачів власників, кредиторів, постачальників, покупців, персоналу, держави та ін.

Фінансовий план підприємства має забезпечувати збалансований фінансовий розвиток підприємства, а не тільки позитивний фінансовий результат. Збалансованого фінансового розвитку підприємства можна досягти шляхом дотримання збалансованості параметрів фінансової діяльності. Тобто підприємство має при плануванні орієнтуватися на досягнення високого рівня рентабельності інвестованого капіталу при високому рівні фінансового ризику, бути платоспроможним та фінансово стійким. Якщо нехтувати цими показниками, фінансовий стан буде незадовільним, що може призвести до розгортання кризових явищ і банкрутства підприємства. Таким чином, при розробці фінансових планів, незалежно від типу обра-

ної фінансової стратегії, обов'язковим для підприємства є забезпечення певних параметрів фінансової діяльності, що дозволяють гарантувати фінансову безпеку підприємства.

Серед основних параметрів збалансованості фінансової діяльності підприємства можна виділити чотири основних: збалансованість структури активів та капіталу, рівня доходності активів та витрат із залучення капіталу, грошових потоків, рівня доходності активів та рівня їх фінансових ризиків. Кожному параметру збалансованості відповідають показники, наведені в табл. 1 [3].

Ознаками того, що фінансовий план є якісним, можуть бути відповідні пропорції між фінансово-економічними показниками: темпами зростання прибутку, товарообороту і оборотних активів. Виконання пропорції (1) буде свідчити про забезпечення ефективного розвитку підприємства:

$$П_{тр} > Т_{Отр} > О_{Атр}, \quad (1)$$

де $П_{тр}$, $Т_{Отр}$, $О_{Атр}$ – темпи зростання прибутку, товарообороту та оборотних активів.

Інформативність фінансового плану забезпечується оптимальністю деталізації фінансових планів, узгодженістю форм та змісту фінансового плану і фінансової звітності.

Оптимальність деталізації фінансових планів являє собою рівень їх конкретизації, адекватний внутрішнім та зовнішнім умовам функціонування підприємства.

Оптимальний рівень деталізації фінансових планів забезпечує фінансову

Таблиця 1

Необхідні параметри збалансованості фінансової діяльності підприємства

Параметри	Показники збалансованості
Збалансованість структури активів та капіталу	Коефіцієнт поточної ліквідності > 1 Коефіцієнт фінансової автономії > 0,5
Збалансованість рівня доходності активів та витрат із залучення капіталу	Економічна рентабельність активів > середньозваженої вартості капіталу (WACC)
Збалансованість грошових потоків	Чистий грошовий потік > 0
Збалансованість рівня доходності активів та рівня їх фінансових ризиків	Прийнятне співвідношення між рівнем доходності активів та рівнем їх ризику

службу підприємства та інших користувачів фінансової інформації релевантною інформацією, обсяг та структура якої необхідні для прийняття якісних управлінських рішень і яка не переобтяжує користувачів зайвими фінансовими даними.

Узгодженість форм та змісту фінансового плану і фінансової звітності передбачає їх оформлення згідно із заздалегідь розробленими шаблонами, які координуються із системою внутрішньої фінансової звітності підприємства, що створює передумови для налагодження внутрішнього фінансового контролю.

Методичний аспект якості фінансового плану відображає його коректність з точки зору обраної методології обґрунтування і характеризується реалістичністю та науковою обґрунтованістю фінансового плану, необхідність оцінювання яких при вимірюванні якості фінансового плану впливає з відповідних принципів фінансового планування.

Наукова обґрунтованість фінансового плану визначається правильністю обраних методів планування. Вибір методів зумовлюється особливостями розвитку та стадією життєвого циклу підприємства; характером та рівнем динамічних змін зовнішнього середовища. Виходячи з аналізу обраних методів планування оцінюється наукова обґрунтованість фінансового плану.

Для оцінки рівня якості фінансового плану підприємства доцільно застосувати максимально спрощену методику бальної оцінки, яку можна описати послідовністю етапів, наведених на рис. 1.

Розглянемо алгоритм оцінювання якості фінансового плану підприємства:

1. Оцінка рівня якості фінансового плану за допомогою узагальнюючого показника якості фінансового плану. Спочатку пропонуємо визначитися з бальною шкалою оцінок. Оскільки ми пропонуємо використовувати найпростішу бальну

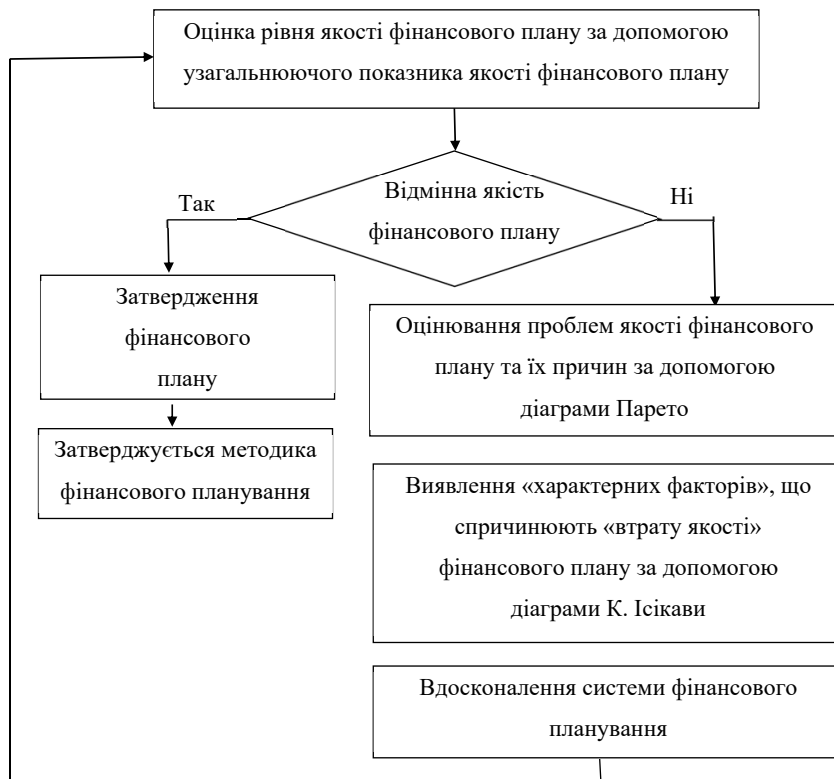

Рис. 1. Алгоритм оцінювання якості фінансового плану для підприємства

оцінку, то оптимальна амплітуда бальних оцінок окремих параметрів якості фінансового плану буде становити 10 балів. Вона є достатньою для забезпечення необхідного рівня диференціації оцінки. Оцінку узагальнюючого показника якості фінансового плану пропонуємо розраховувати за допомогою такої формули:

$$Y_{fn} = \sum_{i=1}^4 \sum_{j=1}^{14} b_j \times k_k \times k_i, \quad (2)$$

де Y_{fn} – показник якості фінансового плану;

b_j – кількість балів за j -м критерієм якості фінансового плану;

k_j – коефіцієнт значущості j -го критерію якості фінансового плану;

k_i – коефіцієнт значущості i -ї складової якості фінансового плану.

Таким чином, максимальна оцінка якості фінансового плану становить 10 балів, а ідентифікація рівня якості може здійснюватися за такою шкалою якості (табл. 2).

2. Після оцінки рівня якості фінансового плану та визначення балів, керівництво робить відповідні висновки. Якщо якість фінансового плану є відмінною, то фінансовий план затверджується, що свідчить про правильно обрану методику планування, яку і затверджує керівництво. Якщо якість фінансового плану не є відмінною, то керівництво проводить оцінювання проблем якості фінансового плану та їх причин за допомогою діаграми Парето; виявляє «характерні фактори», що спричиняють «втрату якості» фінансового плану за допомогою діаграми К. Ісікави. За результатами оцінки вдосконалюється система фінансового планування на підприємстві в цілому.

Таким чином, запропонована методика дозволяє оцінити якість фінансового

плану та обрати найкращий з можливих варіантів фінансового розвитку підприємства. Однак процес оцінки якості фінансового плану має не тільки показувати рівень фінансового планування, а також вказувати на «дефекти, помилки» фінансового плану, що заважають досягти максимально відмінної якості. Виявити зазначені помилки та дефекти допоможе застосування методу діаграми Парето. Цей метод для оцінки «дефектів, помилок» фінансового плану передбачає такі ітерації: на основі бальної оцінки кожного параметра якості визначаються «дефекти, помилки» в балах за кожним параметром шляхом обчислення різниці між максимально можливою та фактичною бальними оцінками. Після цього оцінюється кумулятивна сума і частка балів «дефектів, помилок» за кожним параметром якості. Таким чином, застосування діаграми Парето для оцінки недоліків фінансового плану дозволяє наочно подати величину «втрат балів якості» фінансового плану залежно від «дефектів, помилок» у результативному, функціональному, методичному аспекті чи аспекті збалансованості і зосередити увагу на їх усуненні [41].

Оцінка «втрат балів якості» фінансового плану за допомогою діаграми Парето поглиблюється шляхом оцінки «причина – результат» втрати якості із застосуванням діаграми К. Ісікави. Цей підхід також знайшов широке застосування в практиці оцінки якості продукції в комбінації з діаграмою Парето. Він передбачає визначення основних факторів дефектів: методи, персонал, матеріали, машини. У відношенні до оцінки якості фінансового плану вони інтерпретуються таким чином: методи планування; персонал, що відповідає за зведене фінансове планування; інформація, що використовується

Таблиця 2

Шкала оцінювання рівня якості фінансового плану для підприємства

Рівень якості фінансового плану	Оцінка
Відмінна якість фінансового плану	8–10 балів
Задовільна якість фінансового плану	5–8 бали
Незадовільна якість фінансового плану	Нижче 5 балів

в процесі розробки планів; технічне забезпечення процесу планування [3].

Метод діаграми К. Ісікави допомагає наочно подати результат або проблеми, які розміщуються в правій частині схеми, а головні причини впливу – в лівій.

Зазначений алгоритм оцінювання якості фінансового плану для підприємства дозволить забезпечити не тільки вибір найбільш якісного варіанта фінансового плану розвитку підприємства, а й визначити напрями вдосконалення системи фінансового планування.

Висновки. При складанні фінансових планів підприємству необхідно дотримуватися низки принципів, серед яких можна назвати такі: ефективність, результативність, збалансованість, інформативність, цілісність, наукова обґрунтованість. Фінансовий план підприємства, окрім досягнення необхідного фінансового результату, має забезпечувати збалансований фінансовий розвиток підприємства. Збалансованого фінансового розвитку підприємства можна досягти шляхом дотримання збалансованості параметрів фінансової діяльності. Тобто підприємство має при плануванні орієнтуватися на досягнення високого рівня рентабельності інвестованого капіталу при високому рівні фінансового ризику, бути платоспро-

можним та фінансово стійким. Для оцінки рівня якості фінансового плану підприємства доцільно застосовувати максимально спрощену методику бальної оцінки. Алгоритм оцінювання якості фінансового плану підприємства складається з таких етапів: оцінка рівня якості фінансового плану за допомогою узагальнюючого показника якості фінансового плану; визначення балів та висновки. Якщо якість фінансового плану є відмінною, то фінансовий план затверджується, що свідчить про правильну обрану методику планування, яку і затверджує керівництво. Якщо якість фінансового плану не є відмінною, то керівництво проводить оцінювання проблем якості фінансового плану та їх причин за допомогою діаграми Парето; виявляє «характерні фактори», що спричинюють «втрату якості» фінансового плану за допомогою діаграми К. Ісікави. За результатами оцінки вдосконалюється система фінансового планування на підприємстві в цілому. Зазначений алгоритм оцінювання якості фінансового плану підприємства дозволить забезпечити не тільки вибір найбільш якісного варіанта фінансового плану розвитку підприємства, а й визначити напрями вдосконалення системи фінансового планування.

Список використаної літератури

1. Нестор О.Ю. Стратегічне фінансове планування в діяльності суб'єктів господарювання України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Нестор Ольга Юріївна. – Л., 2017. – 272 с.
2. Lojda J. Financial plan – basis for «yield (earning) methods» application [Електронний ресурс] / J. Lojda, J. Kralovic. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2009_657/25.pdf
3. Ситник Г.В. Методологічні засади оцінки якості фінансових планів підприємства / Г.В. Ситник // Економіка та держава. – 2012. – № 9. – С. 30–34.
4. Маргасова В.Г. Оцінка ефективності фінансового планування акціонерного товариства в ринкових умовах господарювання [Електронний ресурс] / В.Г. Маргасова, А.В. Роговий. – Режим доступу: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-ekonomiky/Akt-prob-ekonomiky-2009-12/Akt-prob-ekonomiky-2009-12_93-97.pdf
5. Кравченко О.О. Фінансове планування на основі сценарних прогнозів на залізничному транспорті: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 / Кравченко Ольга Олексіївна. – К., 2015. – 635 с.